

Styre- og virksomhetsberetning 2016

SAMFUNNSOPPDRAG

Stiftelsen Musikkelskapet Harmonien definerer sitt hovedoppdrag på vegne av samfunnet rundt seg slik:

Stiftelsen skal gjennom Bergen Filharmoniske Orkester fremføre kunstmusikk av høy kvalitet i Bergen, regionalt, nasjonalt og internasjonalt, og skal som nasjonal formidlingsinstitusjon gjøre denne musikken tilgjengelig for et bredest mulig publikum.

Som nasjonal musikk institusjon skal stiftelsen fremme og utvikle interessen for symfonisk musikk i landet vårt og bidra til fornyelse og utvikling av kunstformen.

Som Bergen og Vestlandets eget nasjonale symfoniorkester skal Bergen Filharmoniske Orkester være toneangivende kulturaktør og orkester for alle her vest. Stiftelsen produserer i hovedsak symfonikonsert, men også andre konserttyper og forestillinger i ulike formater, hvorav flere i samarbeid med andre institusjoner og har et omfattende formidlingsprogram, særlig overfor barn og unge.

Orkesterets hovedarena er Grieghallen i Bergen, men et antall konsert er lagt utenom Bergen, hovedsakelig på Vestlandet og på turneer til utlandet. Orkesteret gjør flere CD-produksjoner årlig, og mange av konsertene blir overført av NRK. Gjennom en egen digital strømmetjeneste blir en rekke av orkesterets konsert formidlet i lyd og bilde til et nasjonalt og et internasjonalt publikum.

Selskapet driver også Bergen Filharmoniske Kor og Bergen Filharmoniske Ungdomsorkester.

VIRKSOMHETEN

Stiftelsen Musikkelskapet Harmonien kan vise til en suksessrik og rekordartet virksomhet også i det første driftsåret etter det store jubileumsåret 2015.

Publikumstilbud

Stiftelsen ga 120 konsert og forestillinger. 35 av disse var konsert i kammerformat og 8 var operaforestillinger. Konserttilbudet i på vår faste arena, Grieghallen, bestod bl.a. av symfoniske produksjoner, lunsjkonsert, studentkonsert, familiekonsert og operaforestillinger. 6 av konsertene fant sted på Vestlandet utenom Bergen. Bergen Filharmoniske Orkester gjennomførte 2 utenlandsturneer til 5 byer. Stiftelsen videreførte foajekonseptet «Tett på», med introduksjonsforedrag og minikonsert i foajeen. 14 slike foajekonsert ble gjennomført i 2015, i tillegg til 26 introduksjoner. Ekstra sponsormidler fra Trond Mohn gjorde det mulig å videreføre sommerkonsert-konseptet på Torgalmenningen, i 2016 for første gang utvidet til to konsert, gratis for publikum.

Publikumsoppslutning

Stiftelsens konsert og forestillinger ble besøkt av i alt 117.271 personer.

Dette rekordartete publikumstallet er bare overgått av jubileumsåret 2015 og er langt over selskapets forhøyete strategiske mål om minst 100.000 publikummere årlig. De 71 konsertene i Griegsalen samlet 81.058 publikummere. Orkesteret samlet 6.636 publikummere på sine kammerkonsert og 8.269 publikummere på sine turnekonsert på Vestlandet, i Gøteborg, Berlin, Bremen, Braunschweig og München. De to store sommerkonserten på Torgalmenningen samlet om lag 20.000 publikummere. Orkesterets 16 konsert rettet mot barn og unge ble besøkt av 14.213. I tillegg til konsertene og forestillingene ble det gjennomført mer enn 110 klassebesøk og omlag 25 konsertintroduksjoner for tilsammen ca 12.000 tilhørere.

Digitalt konserthus, TV og radio

Stiftelsen lanserte i 2015 sitt digitale konserthus. Takket være ekstra sponsormidler fra Stiftelsen Kristian Gerhard Jebsen ble utstyrsanskaffelser og drift gjort mulig. Dette er en viktig strategisk

nysatsning for å nå bredere ut. 10 konsertproduksjoner ble direktestrømmet i 2015 og deretter lagt ut i vårt digitale arkiv. Om lag 40.000 har besøkt den nye digitale strømmetjenesten i løpet av 2016, noe som innebærer en økning på 33% fra første driftsår. Opp mot 20% av besøkene er internasjonale. Vårt egenproduserte filmopptak av Jubileumsfinalen i 2015 ble vist på den franske tv-kanalen Mezzo i 2016. Samarbeidet med Mezzo vil bli utvidet i 2017.

Samarbeidet med NRK har vært mindre omfattende i 2016 enn i jubileumsåret. Men NRK gjorde tv-overføring av en av orkesterets festspill-produksjoner.

Antall radiooverføringer i P2 fra orkestrets konserter var 11. NRK regner at hver konsert gjennomsnittlig har omlag 35.000 lyttere, hvilket vil si totalt om lag 400.000 lyttere i løpet av 2016.

CD-utgivelser

Orkestret er også meget tydelig til stede på den internasjonale musikkscenen gjennom sitt intensive CD-innspillingsprogram. 4 CDer ble utgitt i 2016, og på våre tre internasjonale plateselskap BIS, Chandos og Hyperion har orkestret stått for hele 32 utgivelser siste fem år. Flere av innspillingene har mottatt fremstående nominasjoner i internasjonale bransjetidsskrift og platemagasiner. En av årets utgivelser ble også Grammy-nominert. Orkestrets omfattende CD-utgivelser ble solgt som fysiske produkt og lastet ned fra nett med mellom 30.000 og 40.000 enheter. Våre innspillinger spilles jevnlig av på NRK Klassisk, BBC3, Classic FM og andre utenlandske radiokanaler. Stiftelsens CD-utgivelser når dermed et stort internasjonalt publikum.

Kunstneriske samproduksjoner

Selskapet er hovedsamarbeidspartner for Bergen Nasjonale Opera. Orkestret deltok i 2016 i to av BNOs operaproduksjoner. Stiftelsen er naturligvis også hovedsamarbeidspartner for Festspillene i Bergen og medvirket i både åpnings- og avslutningsproduksjonen, i en produksjon i samarbeid med Bergen Nasjonale Opera, en produksjon under Crescendo-programmet, foruten 10 sykehjemskonserter med kammergrupper fra orkesteret.

Stiftelsen har et godt samarbeid med samtidsmusikkensemblet BIT20, Edvard Grieg Kor og Bergen Kulturskole.

Repertoar

Realiseringen av vårt bestillingsverkprogram til jubileet, Opus 250, med 25 nye verk fra norske og internasjonale komponister, ble videreført gjennom 1 urfremføring og 2 Norgespremierer.

Orkestret har videreført hovedsatsningen på det store symfoniske repertoar, men også med vekt på store vokale konsertproduksjoner. Repertoaret har for øvrig vært bredt sammensatt.

Orkesteret oppførte totalt 178 komposisjoner av ulike opphavsmenn. 37 av verkene var samtidsverker av norske og utenlandske komponister.

BFUng og talentutvikling

Bergen Filharmoniske Ungdomsorkester ble etablert i 2015, foreløpig for en prosjektperiode på 3 år. BFUng bygger videre på Ung Symfoni, og inkluderer et fast samarbeid med Griegakademiet/UiB og Institutt for musikk/UiS samt Barratt Dues talentprogram i Bergen. Dette er en viktig strategisk talentutviklingssatsning for musikklivet på Vestlandet. Ungdomssymfoniorkestret ga 2 egne konserter i selskapets abonnementssesong og 2 særskilte konserter samt gjennomførte en turne med 3 konserter i Tyskland. Driften forutsetter særskilt finansiering, og BFUng er støttet av Kavlifondet, GC Rieber fondene og Trond Mohn foruten Talent Norge.

De Unges Konsert har vært orkestrets viktige lanseringsarena for unge talenter gjennom mer enn 75 år og gjøres mulig gjennom særskilt støtte fra Kavlifondet.

Selskapet har inngått samarbeidsavtale om orkesterpraksis for musikkstudenter ved Norges Musikkhøgskole.

Formidlingsprogrammet «Bli inspirert!»

Formidlingsprogrammet "Bli inspirert!" fortsatte i samarbeid med Den kulturelle skolesekken. Alle sjetteklassinger i Bergen kommune inviteres til å være med på en generalprøve med orkestret og møte med orkesterpedagogen som introduserer til orkestret. Hver klasse får dessuten besøk av orkesterpedagogen i en skoletime for å forberede elevene på musikken, komponisten og orkestret. Læringsprogrammet er nettbasert og knyttet til musikkprogrammet Music Delta. Dette formidlingsprogrammet er samtidig selskapets fremste kanal for kontakt med de etniske minoriteter i Bergens-området. Takket være sponsormidler fra Trond Mohn er nå også 2. klassesetrinn inkludert i programmet. Det er samtidig viktig at det offentlige gir ressursmessig rom for de estetiske fag både i grunnskoleløpets læreplaner og i den nyetablerte Kulturtankens virksomhet.

Selskapets samarbeid med studentmiljøet i Bergen er omfattende og voksende, og omfattet to særskilte orkesterkonserter i Grieghallen og 6 kammerkonserter.

Familiekonsertene representerer også en viktig kanal inn mot barn og unge, og den årlige produksjonen «Musikalske julekort» involverer dessuten spillende og syngende barn fra Bergen Kulturskole.

«Musikk for minnet» er vårt formidlingsprosjekt rettet mot demente, med fokus på musikk og helse.

Presse og internasjonale medier

Lokal presse har hatt en forholdsvis god dekning av virksomheten, men vi registrerer med bekymring den generelle tendens til sviktende mediainteresse for kultursektoren i samfunnet. Trafikken på vårt eget nettsted har mer enn doblet seg fra 2014, og besøkmengden i 2016 var 457.000.

Internasjonal presse har hatt 15 konsertkritikker og over 40 cd-omtaler. Hovedstadspressen har vært lite interessert.

En ny omdømmemåling ved inngangen til 2016 viste at jubileumsåret 2015 har befestet og dessuten i noen grad styrket Bergen Filharmoniske Orkesters almene forankring i Bergens befolkning.

Strategiske samarbeidspartnere

Stiftelsens viktige samarbeidsavtaler med Stiftelsen Kristian Gerhard Jebsen, Rika a/s ved Bjarne og Yvonne Rieber og Grieg Foundation ble videreført i 2015. Samtidig ble samarbeidet med Trond Mohn utvidet i 2015. Alle disse støtter selskapet med betydelige beløp øremerket kunstnerisk utvikling og formidling og bidrar til at Bergen Filharmoniske Orkester videreutvikles som et ledende og moderne symfoniorkester. Etableringen av BFUng ble gjort mulig gjennom særskilt støtte bl.a. fra Kavlifondet, GC Rieberfondene og Talent Norge. Stiftelsen er med disse avtaler sikret over 70 mio. i nye private midler fordelt over perioden 2012-2021.

Det kommersielle sponsormarkedet i Bergen er meget begrenset.

ØKONOMI

Årsresultatet for 2016 viser et bokført overskudd på kr 47,0 mio. Av dette utgjør estimat- og planendringer knyttet til pensjon kr 45,9 mio. Årets driftsresultat eksklusiv disse endringer er positivt med kr 1,2 mio. Følgende vesentlige momenter forklarer resultatet:

Pr 1.7.2016 har selskapet etter avtale med de ansattes organisasjoner endret sin pensjonsplan fra ytelsesordning til tjenestepensjon etter Lov om innskuddspensjon. Denne endringen har lenge vært imøtesett og vil over tid gi selskapet mer forutsigbare og trolig lavere pensjonskostnader.

Imidlertid medførte overgangen flere engangsvirkninger i selskapets resultatregnskap og balanse.

Estimatavviket i ytelsesordningen måtte bokføres ved lukking av denne ordningen. Regnskapsmessig er dette gjort ved at balansen pr. 31.12.2015 er omarbeidet og estimatavviket belastet egenkapitalen

med kr 91,7 mio. Bokført negativ egenkapital pr. 31.12.2015 ble dermed kr 75,0 mio, mot tidligere rapportert positiv med kr 12,0 mio. Resultatet pr. 31.12.2015 ble negativt med kr 8,2 mio, mot tidligere rapportert minus 12,9 mio pga denne endring av regnskapsprinsipp.

Lukking av ytelsesordningen innebar samtidig en planendring som ga en positiv resultateffekt for 2016 på kr 32,7 mio.

Kompensasjonsordning for musikere eldre enn 55 år pr 1.7.2016 innebar på den annen side også en planendring, men som medførte en kostnadmessig engangsbelastning på kr 16,8 mio.

En ny estimatendring er belastet resultatet for 2016 med kr 8,0 mio.

Samtidig har Stortinget opphevet lovbestemmelsen fra 1959 som ga musikerne en særaldersgrense på 65 år. En ny aldersgrense er nå avtalt til 70 år, med virkning fra 1.4.2016. Rent økonomisk innebar dette også en planendring i pensjonsordningen med en positiv engangseffekt i resultatet for 2016 på kr 37,9 mio.

Det øvrige driftsresultat på kr 1,2 mio har vært mulig grunnet stram kostnadsstyring, herunder flere vakanser i orkester og støtteapparat.

Selskapet hadde i 2016 totale driftsinntekter inkl offentlige tilskudd på i alt kr 154,5 mio. Av dette utgjorde egne inntekter kr 22,6 mio. Styret er svært tilfreds med utviklingen på egeninntektssiden. Gaveforsterkningsmidler fra staten utgjorde kr 0,7 mio.

Årets investeringer på kr 0,9 mio har gått til instrumenter og nytt befukterrom for stryker- og treblåserinstrumenter. Kortsiktig gjeld på kr 39,1 mio består av leverandørgjeld, skyldige offentlige avgifter og opparbeidete feriepenger og periodiseringer. Stiftelsen har ikke anledning til å oppta lån uten Kulturdepartementets godkjenning og har av den grunn ikke langsiktig gjeld.

Netto kontantstrøm fra årets drift er på kr 2,9 mio, med en samlet likviditetsbeholdning ved årsslutt på 27,4 mio. Stiftelsens likviditet er ennå tilfredsstillende delvis pga forskuddsbetalte sponsormidler. Etter styrets oppfatning har Stiftelsen Musikkelskapet Harmonien i 2015 oppfylt de resultatkrav som Kulturdepartementet har satt for driften.

Disponering av årsresultatet

Styret har besluttet at årsoverskuddet på kr 47,0 mio føres mot balansen til delvis inndekning av den negative egenkapitalen, som ved utgangen av 2016 dermed er redusert til kr 28,0 mio.

Finansiell risiko

Stiftelsen er ikke vesentlig eksponert for endringer i rentenivå eller valuta.

Fortsatt drift

Stiftelsen har i lengre tid arbeidet for å få endret tjenstepensjonsordningen med sikte på et bærekraftig kostnadsnivå og kontroll med kostnadsutviklingen gjennom overgang til en pensjonsordning som ikke innebærer balanseføring av fremtidige kostnader. Styret er svært tilfreds med at dette målet nå er nådd ved en gjensidig forståelse og avtale mellom arbeidslivspartene.

Det er imidlertid nødvendig at også Staten bidrar til en bærekraftig løsning på Stiftelsens egenkapitalutfordring som følge av pensjonsendringen. Uten engangsvirkningene som følge av overgangen til ny pensjonsplan på til sammen kr 45,9 mio, ville egenkapitalen vært positiv med kr 17,9 mio. Styret vil be Kulturdepartementet om en løsning slik at denne egenkapitalsituasjonen kan gjenopprettes. Dette trenger likevel trolig ikke å skje gjennom en direkte tilskuddsbevilgning. Styret legger samtidig til grunn at driften kan fortsette, idet likviditetssituasjonen ennå er positiv.

Driftssituasjonen er for øvrig krevende. Statens bidrag dekker nå i hovedsak bare utgiftene til opprettholdelse av den faste driftsorganisasjonen. Men Stiftelsen kan vise til rekordartet tilførsel av private midler, noe som er unikt i norsk orkesterverden. Billettinntektene har også økt vesentlig. Det er et stort tankekors at selv i en meget gunstig egeninntektssituasjon må stiftelsen gjennomføre en

stram spareplan som innebærer bl.a. et uønsket vakansemål ifht orkesterstørrelsen og et redusert omfang på produksjonene. Styret vil be departementet om en substansiell økning av rammetilskuddet som kan konsolidere orkesterstørrelsen og gi nødvendig økt rom for utnyttelse av orkesterinstitusjonens potensiale.

ORGANISASJON

Styre, ledelse og personale

Styrets sammensetning har vært uendret gjennom beretningsåret.

Styret har ansatt administrerende direktør Bernt Bauge for en ny åremålsperiode på seks år frem til 30.9.2022.

Sjefdirigent Edward Gardners kontrakt er blitt forlenget til 31.7.2021.

Ved utløpet av 2016 talte orkesteret 97,2 årsverk. Det var 19,2 årsverk i stab og ledelse.

Stiftelsen Harmonien har som mål å være en arbeidsplass med full likestilling mellom kvinner og menn. Stiftelsens policy er at det ikke skal forekomme forskjellsbehandling grunnet kjønn i saker som for eksempel lønn, avansement og rekruttering. Stiftelsen har tradisjonelt rekruttert fra miljøer hvor antall kvinner og menn er jevnt representert.

Av stiftelsens 120 ansatte er 54 kvinner. Av styrets åtte medlemmer er tre kvinner. I stiftelsens ledergruppe på syv er to kvinner. I orkesteret følges regulativlønn som er lik for kvinner og menn. Gjennomsnittlig årslønn for kvinner er kr 581.600 mens den for menn er kr 604.000.

Personalmessig er Stiftelsen meget bredt sammensatt med hensyn til etnisitet og opprinnelsesland. Over 20 ulike nasjonaliteter er representert blant musikerne. Rekrutteringsprosessen er åpen og internasjonal, og slik den praktiseres i dag tilsier den kun vektlegging av kvalitet i prøvespill bak skjermvegg. Det er i denne sammenheng ikke aktuell politikk å vektlegge etnisk opprinnelse. De administrative ledelses- og støtteressurser er få, men stabile.

Arbeidsmiljø - HMS

Sykefraværet i stiftelsen var på totalt 6,2 % i 2015 (mot 5,8 % i snitt de foregående tre år). En vesentlig del av sykefraværet skyldes langtidsfravær. Det har ikke forekommet eller er blitt rapportert alvorlige arbeidsuhell eller ulykker i løpet av året.

Det har vært arbeidet jevnlig med sikte på et godt og forsvarlig arbeidsmiljø, og det iverksettes løpende tiltak for forbedringer. Av svært stor viktighet og betydning for det fysiske arbeidsmiljø er den omfattende modernisering av Grieghallen. Musikerne har med dette fått oppgraderte og moderne garderobefasiliteter, samt at lys- og klimaforholdene på podiet og i orkestergraven i Griegsalen er blitt forbedret. Det gjenstår imidlertid å få modernisert og forbedret øveromsfasilitetene. Dette planlegges nå å bli gjennomført i løpet av 2017.

Stortingets opphevelse av musikernes særaldersgrense på 65 år aktualiserer behovet for en gjennomgang av selskapets seniorpolitikk i forhold til orkesterets prestasjons- og kvalitetskrav.

Stiftelsens arbeidsmiljøutvalg er et organ som skal virke for gjennomføringen av arbeidsmiljølovgivningen i virksomheten. Utvalget har medlemmer fra virksomhetsledelsen så vel som fra de ansatte, med like mange representanter fra hver gruppe. I tillegg har institusjonsledelsen jevnlig kontakt- og drøftingsmøter med de ansattes tillitsvalgte. Samarbeidet har vært konstruktivt og bidratt positivt til driften.

Samlet sett har man funnet frem til tilfredsstillende løsninger på aktuelle problemstillinger gjennom dialog mellom de involverte parter.

Stiftelsen Musikkelskapet Harmonien forurenser ikke det ytre miljø.

UTSIKTENE FREMOVER

Vår kjennskaps- og omdømmeundersøkelse fra 2011 viste at orkestret har et sterkt kvalitetsmessig omdømme med solid forankring blant byens befolkning. Dette ble bekreftet og forsterket gjennom en ny tilsvarende undersøkelse i januar 2016. De svært positive tilbakemeldinger vi mottar internasjonalt på stiftelsens kunstneriske produksjoner tilsier det samme. Bergen Filharmoniske Orkester er i dag et symfoniorkester i europeisk toppklasse. De nevnte ekstra tilførsler fra privatpersoner og stiftelser har åpnet for noen nye viktige initiativ og prosjekt. Imidlertid overskygges dette langt på vei av den svært foruroligende egenkapitalsituasjonen og ubalansen mellom statens rammefinansiering og driftsorganisasjonens økte grunnkostnader. Styret mener at statens rammetilskudd nå må økes vesentlig.

Vår strategi for orkestret og musikksekskapet strekker ambisjonene helt frem mot 2025, med definerte strategiske hovedmål og initiativer for perioden 2016-2020.

De fem strategiske hovedmålene er:

1. Spisset kunstnerisk nivå og tydelig internasjonal tilstedeværelse

Vi ønsker at BFO skal kjennetegnes av en gjenkjennbar og unik klang, en lyttende og vital kammermusikkalsk spillestil, og stor stilistisk fleksibilitet. Vår langsiktige ambisjon er at BFO skal være anerkjent som et av Europas fremste symfoniorkestre

2. Innholdsmessig kvalitet og attraktivitet som sikrer begeistring og høy publikumsoppslutning
Vi ønsker at vårt programtilbud skal være allment anerkjent som kvalitetsorientert og attraktivt, relevant og mangfoldig

3. Aktiv dialog med publikum og samfunnet rundt oss

Vi ønsker å møte alle som vil oppleve klassisk musikk i Bergen og på Vestlandet. Vi vil jevnlig nå ulike publikumsgrupper med tilpassede prosjekter og programmer og ha et innarbeidet og attraktivt tilbud til brede publikumsgrupper

4. Høye egeninntekter som sikrer balanse og forutsigbarhet

Vi ønsker å være attraktiv for næringslivets sponsorer i regionen og velansett samarbeidspartner for mesener og allmennyttige stiftelser

5. Kultur for samarbeid og utvikling

Vi ønsker at vår internkultur skal kjennetegnes av åpenhet, samhandling og fleksibilitet som sikrer kvalitet og produktivitet

Våre seks strategiske hovedgrep i perioden vil være:

1. Systematisk orkesterpleie og prestasjonsfokus

Dette omfatter tiltak og virkemidler som alle har som formål å spisse orkestrets kvalitet og fremme vår internasjonale ambisjon

2. Individuelt differensiert musikertjeneste

Dette skal muliggjøre en diversifisert og fleksibel orkestervirksomhet tilpasset fremtidens behov og morgendagens orkestermusikere

3. Synlig samfunnsengasjement og livsløpsprogram

Dette er tiltak som på en særskilt måte åpner opp mot omverdenen

4. Program som gir positivt dekningsbidrag

Dette er produksjoner som gir inntekter til driften utover dekning av produksjonens kostnader

5. Ny abonnements- og sponsorsatsning

Dette er nye virkemidler som må tas i bruk og virksomhetstilpasninger som må til for å nå målet om økt egenfinansiering

6. Digitalisering

Dette er tiltak dels for å øke kvalitet og effektivitet i intern samhandling og interne arbeidsprosesser, dels for å styrke kontaktflatene og formidlingen ut mot samfunnet og ulike publikumsgrupper.

7. Internalisering av våre verdier – dyktighet, samarbeid og lidenskap - og videreutvikling av organisasjonen.

Dette er ulike tiltak som skal bidra til at vi tar våre verdier inn over oss, og som gjør dette til en naturlig og integrert måte å jobbe sammen på.

Strategiplanen inkluderer også vår nyeste satsning, nemlig Bergen Filharmoniske Ungdomsorkester. Målsettingen er at BFUng skal være den selvsagte samspillarena for ambisiøse musikk talenter og – studenter på Vestlandet. Den langsiktige ambisjonen er at kandidater fra BFUng vinner prøvespill til stillinger i BFO.

Vår satsning på digital formidling og strømming vil også bli videreført og videreutviklet, ikke minst i samarbeid med internasjonale partnere på distribusjonssiden.

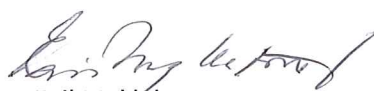
Året 2017 vil representere en viktig fase i vår nye strategiperiode. Året vil preges av den nye tid med vår nye sjefdirigent Edward Gardner; et dirigentpartnerskap med utrolig potensiale for orkesteret. Samtidig vil driftsopplegget måtte reflektere stiftelsens reelle økonomiske situasjon.

TAKK

Styret og administrerende direktør ønsker å takke publikum, sponsorer og samarbeidspartnere for stor entusiasme, oppslutning og støtte gjennom et meget vellykket driftsår. Videre takker vi alle ansatte for dyktighet, stor innsats, sterkt engasjement og godt samarbeid. En samlet organisasjon har bidratt til årets meget gode resultater.

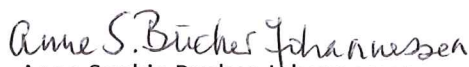
Bergen, 22. mars 2017

Egil Herman Sjurson
Styreleder

Egil Myklebust
Nestleder

Bernt E. Bauge
adm.dir

Jon Behncke

Anne Sophie Bucher-Johannessen

Torbjørn Eide

Jostein Gundersen

Beryl Lunder

Stiftelsen Musikkelskapet Harmonien

BERGEN FILHARMONISKE ORKESTER

Resultatregnskap 2016

(alle tall i tusen)

	Noter	2016	2015
Driftsinntekter			
Tilskudd Kulturdepartementet (kap 323-70)		129 516	127 101
Tilskudd KUD gaveforsterkning (kap 325-85)		671	0
Billettinntekter		11 074	11 696
Andre inntekter		13 261	19 744
Sum driftsinntekter	7	154 522	158 541
Driftskostnader			
Lønnskostnader	5, 6	100 104	106 602
Pensjonskostnader	5	-30 616	11 145
Avskrivninger	2	1 015	1 037
Andre driftskostnader	6	37 384	48 537
Sum driftskostnader		107 887	167 321
Driftsresultat		46 635	-8 780
Renteinntekter		446	562
Andre finanskostnader		51	45
Overskudd (+)/ Underskudd (-)		47 030	-8 263
Disponering årets resultat			
Overført fra (-)/til (+) annen egenkapital		47 030	-8 263
		47 030	-8 263

Stiftelsen Musikkelskapet Harmonien

BERGEN FILHARMONISKE ORKESTER

Balanse 31.12.2016

(alle tall i hele tusen)

	Noter	2016	2015
EIENDELER			
Anleggsmidler			
Varige driftsmidler			
Instrumenter, noter, inventar , m.m.	2	10 873	11 218
Fast eiendom	2	4 136	4 136
Fordringer			
Kontolån til staten	8	2 500	2 500
Pensjonsmidler	5		0
Sum anleggsmidler		<u>17 509</u>	<u>17 854</u>
Omløpsmidler			
Fordringer			
Kundefordringer		196	968
Andre fordringer		8 246	3 274
Sum fordringer		<u>8 442</u>	<u>4 242</u>
Bankinnskudd, likvider			
Bankinnskudd, kontanter	3	<u>27 409</u>	<u>24 454</u>
Sum omløpsmidler		<u>35 851</u>	<u>28 696</u>
Sum eiendeler		<u>53 360</u>	<u>46 550</u>

Stiftelsen Musikkelskapet Harmonien

BERGEN FILHARMONISKE ORKESTER

Balanse 31.12.2016

(alle tall i hele tusen)

	Noter	2016	2015
EGENKAPITAL OG GJELD			
Egenkapital			
Innskutt egenkapital			
Grunnkapital	4	4 791	4 791
Opptjent egenkapital			
Annen egenkapital	4	11 943	20 206
Estimat- og planendringer pensjon		-45 901	-91 749
Årets resultat eks planendring pensjon		1 182	-8 263
Sum egenkapital		<u>-27 985</u>	<u>-75 015</u>
Pensjonsforpliktelse		42 196	81 462
Gjeld			
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		6 492	2 783
Skyldige offentlige avgifter		6 920	7 448
Annen kortsiktig gjeld		25 737	29 872
Sum kortsiktig gjeld		<u>39 149</u>	<u>40 103</u>
Sum gjeld og egenkapital		<u>53 360</u>	<u>46 550</u>
		0	

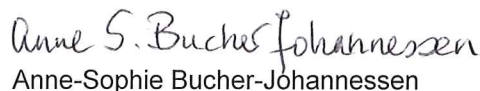
Bergen, 22. mars 2017

Egil Herman Sjørnsen
styreleder

Egil Myklebust
nestleder

Bernt E. Bauge
Administrerende direktør

Jon Behncke

Anne-Sophie Bucher-Johannessen

Torbjørn Eide

Jostein Gundersen

Rebecka Ahvenniemi

Beryl Lunder

Noter til regnskapet 2016

NOTE 1: Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk.

Klassifisering og vurdering av balanseposter

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen et år etter anskaffelsestidspunktet. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmidler/langsiktig gjeld.

Omløpsmidler er vurdert til laveste verdi av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på opptakstidspunktet. Kortsiktig fordringer er nedskrevet med avsetning til forventet tap.

Varige driftsmidler

Anleggsmidlene er vurdert til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi dersom det inntreffer et vesentlig verdifall som ikke forventes å være av forbigående art. Varige driftsmidler avskrives over forventet levetid. Direkte vedlikehold kostnadsføres under driftskostnader, mens påkostninger og forbedringer tillegges driftsmiddelet og avskrives i takt med dette.

Pensjoner:

Fom 1.7.2016 har man hatt overgang fra kollektiv ytelsesordning til innskuddsordning for samtlige ansatte. Det vises till note 5.

Kontantstrømoppstilling

Kontantstrømoppstillingen er utarbeidet etter den indirekte metode. Likviditetsbeholdning omfatter kontanter og bankinnskudd.

Inntekter

Billettinntekter inntektsføres når konserten gjennomføres. Abonnementsinntekter periodiseres og inntektsføres jevnt i forhold til de forestillinger det gjelder. Sponsorinntekter inntektsføres ihht. gjennomføringen av det aktuelle prosjekt som støttes.

Valuta

Pengeposter i utenlandsk valuta vurderes etter kursen ved regnskapsårets slutt.

Noter til regnskapet 2016

NOTE 2: Instrumenter, noter, inventar og utstyr

(Alle tall i hele 1.000)

	Kantine	Øvingsrom	Inventar/utstyr	Instrumenter	Noter mm	Sum
Anskaffelseskost						
01.01.	1 130	1 721	7 161	16 968	1 033	28 013
Tilgang	124	0	351	421	0	896
Avgang				-226		-226
Anskaffelseskost						
31.12.	1 254	1 721	7 512	17 163	1 033	28 683
Akk. avskrivninger						
01.01.	1 076	1 705	5 593	7 894	527	16 795
Årets avskrivninger	17	2	619	264	113	1 015
Avgang avskrivning						0
Akk. avskrivninger						
31.12.	1 093	1 707	6 212	8 158	640	17 810
Bokført verdi						
31.12.	161	14	1 300	9 005	393	10 873
Avskrivningstid	5-15 år	10-20 år	3-10 år	0 - 20 år	5-20 år	

Stiftelsen eier en leilighet, bokført til anskaffelseskost kr 4.136.165, som ikke avskrives.

NOTE 3: Bankinnskudd, likvider

(Alle tall i hele 1.000)

	2016	2015
Bankkonti med bunden anvendelse		
Skattetrekk	3 893	3 845
Depositum	127	128
Sum bankkonti med bunden anvendelse	<u>4 020</u>	<u>3 973</u>
Bankkonti med fri anvendelse	<u>23 389</u>	<u>20 481</u>
Sum bankinnskudd, kontanter	<u>27 409</u>	<u>24 454</u>

NOTE 4 : Egenkapital

(Alle tall i hele 1.000)

	Grunnkapital	Annen egenkapital	Estimatavvik pensjon	Sum
IB Egenkapital pr 1.1.	4 791	11 943	-91 749	-75 015
Årets resultat		1 182	45 848	
UB Egenkapital pr 31.12.	<u>4 791</u>	<u>13 125</u>	<u>-45 901</u>	<u>-27 985</u>

Noter til regnskapet 2016

NOTE 5: Lønn og pensjonskostnader

(Alle tall i hele 1.000)

	2016	2015
Lønn og honorarer	88 738	95 576
Arbeidsgiveravgift	11 175	10 710
Andre ytelser	191	316
Sum lønnskostnader	100 104	106 602
Pensjonskostnader	15 232	11 145
Planendringer	-53 889	0
Estimatendring	8 041	0
Sum pensjonsskostnader	-30 616	11 145

PENSJONER

Fom 1.7.2016 har man hatt overgang fra kollektiv ytelsesordning til innskuddsordning for samtlige ansatte. Ved regnskapsføring av innskuddsordningen er det kostnadsført sparing, forsikring og bokførte omkostninger. For regnskapsåret 2016 vil det følgelig være overgangseffekter knyttet til estimat- og planendringer. Effekten av endret regnskapsprinsipp knyttet til at man ikke lenger har korridorløsning for uamortisert estimatavvik for til den tidligere ytelsesordningen er innarbeidet. Sammenligningstall for 2015 er omarbeidet etter det tilsvarende prinsipp som er lagt til grunn for regnskapsavleggelsen for 2016.

Det er ikke utstedt fripoliser i forbindelse med avviklingen av ytelseordningen.

Stiftelsen balansefører fortsatt pensjonsforpliktelse og midler opptjent frem til tidspunktet for avslutning for den kollektive ytelsesordningen. NRS' anbefalinger knyttet til økonomiske forutsetninger legges til grunn ved beregning av pensjonsforpliktelsen samt tilhørende midler og årlig kostnad.

Stiftelsen har AFP-ordning. De ansatte kan velge å ta ut den nye AFP-ordningen fra og med fylte 62 år, også ved siden av å stå i jobb, og den gir ytterligere opptjening ved arbeid fram til 67 år. Den nye AFP-ordningen er en ytelsesbasert flerforetakspensjonsordning, og finansieres gjennom premier som fastsettes som en prosent av lønn. Foreløpig foreligger ingen pålitelig måling og allokering av forpliktelse og midler i ordningen. Regnskapsmessig blir ordningen behandlet som en innskuddsbasert pensjonsordning hvor premiebetalingen kostnadsføres løpende, og ingen avsetninger foretas i regnskapet. Det betales premie i den nye ordningen fra 2011, og da er premien fastsatt til 1,4 % av samlede utbetalinger mellom 1 G og 7,1 G til bedriftens arbeidstakere (estimert til NOK 110.000). Det er ikke fondsoppbygging i ordningen og det forventes at premienivået vil øke for de kommende årene. Premien i 2016 utgjør 2,5 %.

Musikernes særaldersgrense på 65 år er opphevet fra 1.7.2016.

For å sikre arbeidstakere over 55 år per 1. juli 2016 et samlet pensjonsnivå tilsvarende offentlig tjenestepensjon, er det etablert en overgangsordning i form av en driftspensjon. Pensjonsnivået er satt til minimum 66 % korrigeret for eventuell levealdersjustering og forutsatt full opptjening. Beregningene foretas på faktisk fratredelsestidspunkt, og driftspensjonen utbetales livsvarig, tidligst fra 62 år.

Gavepensjon ved fratredelse mellom 62 og 65 år.

Det er etablert en ordning der musikere i orkesteret som frivillig velger å fratre mellom fylte 62 og 65 år, ytes en gavepensjon ihht følgende tabell:

4G ved fratreden mellom 62 og 63 år, som utbetales over 3 år

3,5G ved fratreden mellom 63 og 64 år, som utbetales over 2 år

3G ved fratreden mellom 64 og utgangen av måneden en fyller 65 år, som utbetales ved fratredelse.

Noter til regnskapet 2016

Årets pensjonskostnad:	2016	2015
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	4 517	9 869
Rentekostnad av påløpte pensjonsforpliktelser	4 351	4766
Omkostninger	2 400	816
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	-4 889	-4491
Armortisering av estimatavvik	4 077	0
Medlemmenes innskudd	-823	-1 360
Arbeidsgiveravgift	899	1 545
Estimatendring	8 041	
Premiekostnad innskuddspensjon	4 700	
Planendring	-53 889	0
Årets pensjonskostnad	-30 616	11 145

Finansiell status pr. 31.12:	2016	2015
Beregnete pensjonsforpliktelser pr 31.12.	170 405	214 535
Pensjonsmidler (til markedsverdi) pr 31.12.	148 121	148 490
Ikke resultatført virkning av estimatavvik	0	6 105
Arbeidsgiveravgift	3 142	9 312
Overgangspensjon for ansatte over 55 pr 1.7.2016	16 770	
Netto pensjonsforpliktelse	42 196	81462

Overfinansiert ordninger ført som langsiktig fordring	0	0
Underfinansiert ordninger ført som langsiktig gjeld	42 196	81 462
Netto pensjonsforpliktelse/-midler	42 196	81 462

Balanseført som:		
Netto pensjonsforpliktelse for ordninger med underdekning	42 196	81 462
Netto pensjonsmidler for ordninger med underdekning		0
Sum netto pensjonsforpliktelse/ -midler	42 196	81 462

Økonomiske forutsetninger:	31.12.16	31.12.15
Diskonteringsrente	2,60 %	2,50 %
Forventet lønnsregulering	2,25 %	2,50 %
Forventet G-regulering	2,25 %	2,25 %
Forventet regulering av løpene pensjon	1,50 %	1,50 %
Forventet avkastning på fondsmidler	3,60 %	3,30 %
Forventet årlig avgang før/etter 40 år	2% / 0%	2% / 0%

De aktuariemessige forutsetningene er basert på vanlige benyttede forutsetninger innen forsikring når det gjelder demografiske faktorer.

Noter til regnskapet 2016

NOTE 6: Antall ansatte og lønn til ledende personer

Stiftelsen hadde gjennomsnittlig 117,4 årsverk fastlønnen i 2016.

Utbetalt lønn for administrerende direktør er kr 1.288.112. Andre lønnsrelaterte ytelser utgjorde kr 18.282. Pensjonsordning på lik linje med andre ansatte kommer i tillegg. Kontrakten inneholder klausul om ventelønn.

Det er ikke gitt lån eller sikkerhetsstillelse til fordel for administrerende direktør, styremedlemmer eller deres nærstående. Samlet lån til de ansatte er kr 373.575,-.

Styrehonorar er utbetalt med kr. 223.000

Revisjonshonorar i 2016 var kr.182.250 inkl. mva pluss kr 96.484 inkl mva andre tjenester

NOTE 7: Driftsinntekter

Driftsinntektene på kr 154,5 millioner i 2016 består av:

Tilskudd fra Kulturdepartementet utgjør kr 129,5 millioner.

Tilskudd fra Kulturdepartementets gaveforsterkningsordning utgjør kr 0,67 millioner.

Billettinntektene utgjør kr 11,1 millioner.

Øvrige inntekter på kr 13,2 millioner består av turneinntekter, sponsorinntekter, gaver, mm.

Følgende har bidratt til prosjekter og programmer i 2016:

Staten v/Kulturdepartementet, Bergen Kommune, Hordaland Fylke,

Stiftelsen Kristian Gerhard Jebsen, Rika as v/Yvonne & Bjarne Rieber, Kavlifondet,

G C Rieber Fondene, Meteva as v/Trond Mohn, Grieg Foundation ,

Nasjonalforeningen for folkehelse, Bergens Tidende, Talent Norge AS

Stiftelsen Musikkelskapet Harmoniens Fondsforvaltning, Harmoniens Venneforening,

Note 8: Fordring

Stiftelsen mottok i 2001 et tilskudd fra Kulturdepartementet i forbindelse med implementering av pensjonsforpliktelser i stiftelsens balanse.

Tilskuddet står som et avdragsfritt kontolån til staten som forrentes med 2,06 % årlig. Midlene er bundne.

Stiftelsen Musikkelskapet Harmonien

BERGEN FILHARMONISKE ORKESTER

Kontantstrømanalyse 2016

(alle tall i hele tusen)

	2016	2015
Likvider tilført/brukt på driften		
Årets resultat	47 030	(8 263)
Estimatavvik pensjon		(91 749)
Ordinære avskrivninger	1 015	1 037
Endring pensjonsforpliktelser	(39 266)	81 462
Endring i pensjonsmidler	0	9 069
Endring i kunder, leverandører	4 481	914
Endring i varebeholdning	0	0
Endring i andre kortsiktige fordringer / gjeld	(9 635)	11 778
Netto likviditetsendring fra årets drift	(A)	4 248
Likvider tilført/brukt på instrumenter o.l.		
Investering i instrumenter o.l.	(670)	(952)
Salg av anleggsmidler	0	
Netto likviditetsendring fra investeringer	(B)	(952)
Likvider tilført/brukt på finansiering		
Økning/opptak av langsiktig gjeld		0
Netto likviditetsendring fra finansiering	(C)	0
Netto endring i likvider gjennom året	(A+B+C)	3 296
Likviditetsbeholdning 1.1.	24 455	21 159
Likviditetsbeholdning 31.12.	27 410	24 455

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Til styret i Stiftelsen Musikkelskapet Harmonien

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Stiftelsen Musikkelskapet Harmonien som består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av stiftelsens finansielle stilling per 31. desember 2016, og av dens resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av stiftelsen i samsvar med de relevante etiske kravene i Norge knyttet til revisjon slik det kreves i lov og forskrift. Vi har også overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Øvrig informasjon omfatter informasjon i stiftelsens årsrapport bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for øvrig informasjon. Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet eller kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den ellers viser seg å inneholde vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til stiftelsens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvikle stiftelsen eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe annet realistisk alternativ.

Building a better
working world

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan skyldes misligheter eller feil og er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- ▶ identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll;
- ▶ opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av stiftelsens interne kontroll;
- ▶ vurderer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige;
- ▶ konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig, og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape betydelig tvil om stiftelsens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det foreligger vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet. Hvis slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, må vi modifisere vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at stiftelsens evne til fortsatt drift ikke lenger er til stede;
- ▶ vurderer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen, tidspunktet for vårt revisjonsarbeid og eventuelle vesentlige funn i vår revisjon, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom vårt arbeid.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av stiftelsens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Building a better
working world

Konklusjon om utdelinger og forvaltning

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000, mener vi stiftelsen er forvaltet i samsvar med lov, stiftelsens formål og vedtektene for øvrig.

Bergen, 21. april 2017
ERNST & YOUNG AS

Erik Moe
statsautorisert revisor